

Hanna Wolff

Jézus, a férfi

Jézus alakja mélypszichológiai szempontból

I. rész

Hanna Wolff (1910-2001) állam- és jogtudományból, teológiából és mélypszichológiából szerzett diplomát; Németországon kívül Indiában (20 évet) és Bolíviában is dolgozott különböző munkakörökben; 1969-től pszichoterapeutaként működött.

Az első három század kereszténysége minden igyekezetével azon volt, hogy Jézus isteni mivoltát hangsúlyozza; ez oda vezetett, hogy szem elől tévesztette Jézust, az embert; olyannyira, hogy az ember Jézus kínossá vált számunkra. E számunktól kezdődően hat részben ismertető művében (RADIUS-Verlag, 1988) Hanna Wolff ismét emberközelié teszi számunkra Jézus alakját, egyúttal olyanként ábrázolja, aki megmutatja nekünk, hogyan válhatunk valóban emberré.

E sorozatunkat már közzöltük 25 évvel ezelőtt (1993-1994), de azóta sok olyan olvasónk van, aki akkoriban még nem ismerte lapunkat, vagy kisgyerek lévén nem olvasta, és régi olvasóink között is bizonyára sokan vannak olyanok, akik nem emlékeznek pontosan e hosszú tanulmány minden részletére...☺ (Ennek az első résznek az első három alpontja meglehetősen elvont tudományos fejtegetés, de nélkülözhetetlen a későbbiek helyes megértéséhez.)

Jézus, az ember – ma

Mélypszichológiai iskolázottságú tekintettel olvasva az Újszövetség lényegesen más, ha nem is egészen más nyelven szólal meg.

A mélypszichológiai vizsgálat módszertani szempontból csak „Jézusra, az emberre” vonatkozik, tehát például „Krisztusra”, „Isten Fiára” vagy más ilyen fogalmakra nem. Ez módszertani határátlépést és a síkok összekeverését jelentené. Itt tehát nem nyújtunk semmiféle krisztológiát vagy dogmatikát; amivel egyáltalán nem akarjuk pszichológián túli vagy transzcendens vonások meglétét tagadni. Ez a vizsgálat csupán modern hozzájárulás akar lenni a Jn 14,5 régi Ecce homo!-jához.

„Jézus, az ember” – van-e ennek „életbe ágyazottsága” a jelenben? Nos, igen. Ez a három szó „eleven szimbólummá” lett a jelenben. Hol lehet föllelni konkrétan ennek az eleven szimbólumnak a hatékony dinamikáját? Négy területet jelölhetünk meg.

a) *A fiatalabb generációban.* – Jézusnak Isten Fiaként, engesztelő áldozatként és megváltóként történő egyházi értelmezése érvénytelen a fiatalok számára; minden érdeklődésük Jézusra, az emberre irányul. Ebben az összefüggésben nem hagyható figyelmen kívül a Jézus

népe-mozgalom, amelyben a kritikus mozzanatok ellenére tagadhatatlan az alapállás komolysága, a frissesség és elevenség, a nyitottság és odaadás, a szeretet és a lelkesedés.

b) *A marxizmus uralmi területén.* – Paradox módon. A tudatosan ateista és marxista *Vítězslav Gardavský* szerint Jézus „az emberi élet egyik modellje”, és hozzánk intézett „emberiességi felhívás”. *Milan Macho* ezt írja: „Nem az a kérdés, hogy valaki hitvallást tesz-e Jézus mellett, vagy sem, hanem az, hogy teljesíti-e az irtalmas szamaritánus vezérelvét.” Utalni kell itt *Roger Garaudy*-ra is.

c) *A teológiában.* – Főként a sokat vitatott és sokszor félreértett „Isten halála” (utáni) teológiára utalunk. E teológusok agnoszticizmusa tudatos korlátozódás a lényegre, ez a lényeges pedig Jézus. *J. J. Altizer*: „A teológus első kötelessége a Krisztus iránti lojalitás.” *H. Cox*: „Jézus a világ reménye.” *W. Hamilton*: „Isten halálának ideje egyúttal a Jézus iránti engedelmes-ség ideje.”

d) *Az újszövetségi kutatásban.* – E területen példátlan a Jézus-szimbólum aktualitása. *H. Zahrnt*: „Eltekintve a természettudományoktól, az I. világháború óta egyetlen más tudományos diszciplínában nem ment végbe annyi új fejlődés,

sőt hirtelen fordulat, mint a teológiában.” Mindezen változásoknak és felfedezéseknek a mozgató központja viszont az újszövetségi munka, pontosabban a Jézus-kutatás. Ennek következménye az, hogy egy olyan konkrétságú és jelenvalóságú Jézus válik láthatóvá, amelyet az elmúlt két évezred nem volt képes meglátni. E tekintetben széles körű konszenzus áll fenn.

A rokon tudományágak keveset tudnak erről, a nyilvánosság pedig gyakorlatilag semmit. Így aztán az egyházi hit (a gyülekezeti népi hit) és a kutatás között csaknem tökéletes a tudathasadás... (az előbbi részben tudatosan elzárkózik, és nem akarja, hogy „zavarják”). A helyzet általános megváltozása *K. Niederrimmer* mondatával jellemezhető: „A közismert Jézus nem a történeti Jézus; a történeti Jézus idegen...” Az általánosan feltételezett Jézusnak szinte semmi köze a forrásokhoz, a valóságos vagy történeti Jézus valójában messzemenően ismeretlen. – Az alábbi vizsgálódások számot akarnak vetni a modern Jézus-kutatással, bár történetesen a mélypszichológiai mozzanatok állnak majd az előtérben: Vajon mélypszichológiai szemszögből nem egy új Jézus válik-e láthatóvá?

Amikor a *Jézus, az ember* „szimbólumról” beszélünk, ezzel

világossá akarjuk tenni, hogy sokkal többről van szó, mint egy gondolatról, címszóról, ideiglenes kutatási programról, világnézeti tendenciáról vagy jelszóról, sőt többről, mint egy jelről. Mert a jel mindig valamilyen ismert dolog rövidített kifejezése (lángok – tűz; kokárda – szervezet). A szimbólum titokzatosan az ismeretlenre utal, persze sosem az abszolút ismeretlenre, amennyiben mindenben megpendít „egy rokon hűrt”, valamit, amit lelke mélyén sejt, aminek lennie kellene, amit megkívánnak tőle, és amit tulajdonképpen egészen sajátosan akar is. A **szimbólum** mindennek a „legszerencsésebb”, „lehetséges végső” kifejezése. Ennyiben nem sejtett felszabadító alkotói erővel és „életet szülő és nevelő hatással” rendelkezik. Minél mélyebb és egyetemesebb vonatkozású, és minél egyszerűbb és érthetőbb a kifejezés, annál hatalmasabban hat a szimbólum.

Milyen hát az az emberség, amelyre a „Jézus, az ember”-szimbólum a mai tapasztalat számára is oly hatalmasan utal?

Jézus, az ismeretlen férfi

Miután szó volt Jézus ember voltáról, az elemző szemléletnek meg kell állapítania: **ez az ember férfi volt.** Módszertani szempontból ez az alapvető és szükséges megállapítás,

amely persze még ma is elidegenítően és kínosan hat, mert olyan nézőpont ez, amelyet minden kor dogmatikája szent hallgatással figyelmen kívül hagy; dogmatikailag mindig is illőbb volt Jézusban *nem nélküli* lényt látni.

Ez nyilvánvalóan a természetes dolgok ősrégi megvetésével függ össze, a szellem és test, értelem és anyag, eszme és látszat stb. túlságosan sokáig divatos dualizmusával. Ez a *létbeli kettősség* azonban egyúttal mindig *értékbeli kettősség* is. A természetes, a test, az anyag, a nemiség mindig a homályos és zavaros oldalt jelenti, mindezek a bukás és a bűn eszközei, egyszerűen ezek azok, amik megváltásra szorulnak. Ezt az „istentávoli” szférát távol kellett tartani Jézustól... A két világháború óta azonban az emberiség teljesen elfordult attól, hogy sátániként, gonoszként vagy szükséges rosszként, iszonyodva megvesse mindazt, ami természetes.

Ami az antropológiát illeti, különösen F. J. J. *Buytendijk* mutatott rá arra, hogy önmagában vett emberlét nem létezik. *Az emberlétnek csak két lehetősége van:* vagy a „férfiség módozatában”, vagy a „nőiség módozatában.” Mindkettő sajátos alapmagatartásokat jelent. *Buytendijk* szerint az egzisztenciamegvalósítás **férfi módozata** olyan „önmagához térés”, amely kilép

önmagából önmagán túlra, amennyiben ténylegesen felelősséget vállal; a **női egzisztencia-módozat** ezzel szemben jelenlét magában a létben, a „mi”-ben, az együttlétben, a kölcsönös adásban és kapásban.

De ki kell emelni, hogy a férfi és a női önmegvalósítás nem választható szét, és *nem osztható szét egyszerűen a nemekre.* Ellenkezőleg, ahogyan minden egyedben férfi és női gének vannak, úgy a személyiség teljes kifejtéséhez hozzátartozik, hogy a markánsan felismerhető és jellegzetes **alpmódozat** mellett viszonylagos módon az **ellentétes módozatot** is megvalósítsa.

Ezt az átfogó szemléletet a legszélesebb értelemben vett ökumené is megköveteli. Kelet nem tud mit kezdeni a Nyugat egyoldalúan férfias Jézusával, „muszkuláris kereszténységével”. P. C. *Mozoomdar* írja (1940): „Ahol Krisztust csak a férfias tökéletességekkel azonosítják, ott a vallás éles, elvont és harcias jelleget ölt.” Ebben az esetben kereszténység és militarizmus szoros összefüggése magától értetődő vagy legalábbis problémamentes.

Megjegyezzük még, hogy Jézus férfiségének problematikája rögtön *zsákutcába fut*, mihelyt Jézus szexualitásának kérdésével azonosítják! Az egyik szélsőség konvencionális házasembert csinál belőle, a másik a szexualitás megvetőjét és aszkétát lát benne.

Az utóbbiak Mt 19,11-12-re hivatkoznak („vannak olyan eunuchok, akik így születtek, vannak olyan eunuchok, akiket az emberek tettek azzá, és vannak olyan eunuchok, akik a Mennyek országáért önmagukat tették eunuchhá”), csak hogy minden aszketizmusnak e sarkalatos hivatkozási helye nem hiteles: ha valamiről biztos, hogy Jézus *nem* mondta, akkor ez az. Ugyanis: 1) Ez az ige teljesen elszigetelten, szinoptikus párhuzamok nélkül áll. 2) Egy ilyen ajánlás, amelyet egyébként pontosan olvasva maga a szöveg sem mond ki, Jézus izraelita környezetében és így a tanítványokban is csak fejrázásra talált volna, mert a herélt az 5Móz 23,2 szerint nem tartozik Izrael gyülekezetéhez. (Az élet- és természetközeli Izrael nem hódolt ilyen steril jámborsági ideáloknak.) 3) A kérdéses mondat abszolút egybenem-esést mutat Jézus alapnézeteivel, amelyek éppen nem szószóloi az aszketizmusnak és a vele mindig kikerülhetetlenül összekapcsolódó legalizmusnak. – Későbbi betoldással van tehát dolgunk, amely számot

akart vetni a keleti környezet szinkretista tendenciáival.

A mélypszichológiai nézőpont

Jézus ember volta módszertani szükségszerűséggel vezet *férfi* voltának kérdéséhez, ez pedig tovább *integrált férfi* voltának kérdéséhez. – Ez a kérdésfelvetés nem erőltetett, hiszen az egyházi tanítás mindig is „valóságos” és „tökéletes” embernek hirdette Jézust, a „megújított és megváltott emberiség” prototípusának. Ezek a kijelentések és várakozások azonban üresek és semmisek, ha nem mutatható meg, hogy ez az oly egyedülállóan hangsúlyozott ember integrált férfi volt.

Ez azonban a forrásokból igazolható, és igazolni is fogjuk. Hogyan? Úgy, hogy felvetjük Jézus animájának kérdését. Olyan férfi volt-e Jézus, aki *integrálta az animáját*? – Ez a mélypszichológiai kérdésfelvetés; és ez az a módszertani alapkérdés, amely vizsgálódásunkban vezet minket.

A férfi esetében az *anima*, a nő esetében az *animusz* – C. G. Jung szerint olyan szakkifejezések vagy szimbolikus figurák, amelyek a mindenkor *ellenkező nemű* – *tudattalan* – *lélekrészt* képviselik. Ahhoz, hogy teljes személyiséggé váljék, a férfinak az animáját, a nőnek az animuszát kell realizálnia és egzisztenciálisan integrálnia. A tapasztalatok szerint a férfi animája az álmok szimbolikus női figuráiban szólal meg, a nő animusza pedig a szimbolikus férfi figurákban. *Integrálásuk* azt jelenti, hogy *eszmei tartalmukat beépítjük a tudatunkba*, s így tudatunk lehetőség szerint tágabbá, és a célszerű, megfelelő viselkedésre illetékesebbé, alkalmasabbá válik. Fejlődő integrációs folyamat esetén a szimbolizálás egyre inkább háttérbe húzódik, az anima és az animusz egyre inkább tényleges pszichikai funkcióvá válik.

(C. G. Jung animusz-anima koncepcióját – a tudattalan felfedezése mellett – az újkor legzseniálisabb belátásának tartom, ami az ember mivoltának lényegét illeti.)

Amikor ezt a kérdésfelvetést alkalmazzuk Jézusra, akkor nem pszichologizálunk, hanem épp fordítva: *pszichológiátlanítunk* (mégpedig módszertanilag igen szigorúan). Ugyanis: évszázadokon keresztül éppen a pszichológiai gondolkodás hiánya pszichologizálta a megismerést, azaz megtöltötte kivetítő pszichológiával, tehát azzal a gondolkodásmóddal, amely naivan és

tudattalanul saját szubjektív jellemzőit viszi bele a dolgokba. Ebben az értelemben kell a történelmi Jézus-képet pszichológiátlanítani, vagyis a századokon át rárakódott *rossz pszichológiától megtisztítani*. (Párhuzamosan az újabb kori tudománytörténettel, ez az „előfeltevésmentesség” problematikája. Nos, a követelmény nem az előfeltevésmentesség, hanem a helyes előfeltevések megtalálása!) – A helyes pszichológia pedig az, amelyik integrált megértést tesz lehetővé. Integrált gondolkodásra viszont *csak úgy* kerülhet sor, ha a gondolkodó egzisztenciálisan integrálta, azaz szervesen beépítette ellenkező nemű lélekrészét. (Mindebből az is következik, hogy csak a világos személyes tudat teszi lehetővé világos Jézus-kép megalkotását! A megfogalmazott Jézus-kép mindig árulkodó – nevezetesen szerzőjét illetően!) A jövőben tehát csak két (pozitív vagy negatív) megértési lehetőség lesz: integrált vagy nem-integrált (és az ezeknek megfelelő gondolkodásmód).

Szemléltetésül említsünk néhány példát a történelmi Jézus-megértésből. A „másik arc odatartásának” jézusi követelményét a Nyugat mindig kényelmetlennek és megvalósíthatatlannak tartotta, a Kelet viszont gyakran hangsúlyozta. De megfordítva: Jézusnak a farizeusokra és írástudókra mondott jászavait Kelet kétségbe vonta (nem is szólva a templom megtisztításáról), a Nyugat ellenben kiemelte. Mindezek az értelmezések integrálatlan gondolkodásmódról árulkodnak.

Mielőtt felvetnénk a mélypszichológiai nézőpontnak megfelelő kérdést Jézus animáját, és ezzel az integrált Jézus-képet illetően, nézzük meg előbb kritikusan Jézusnak azt a két, történelmileg leghatékonyabb félreértését, amely különleges módon bizonyul kivetített szubjektivisták képnek.

Jézus patriarchális félreértése

Jézus patriarchális félreértése a keresztény hagyományban a legkéz-zelfoghatóbban az első keresztény századok ama gondolkodóinál található meg, akik az „egyházatyák korát” alkotják (persze a nyomok már az Újszövetségbe visszavezetnek).

Az *egyházatyák* *gondolkodása* minden egzisztenciális élet- vagy alapkérdésben *abszolút kivetítéssel történő gondolkodás*. Önmaguk foglyaiként eme fogoly voltukat

kivetítik a problémákba, és ezt gondolkodásnak nevezik. (És ez a kivetítés kifejezetten negatív.) *Erich Neumann* szerint „*tudati patriarchátusban*” *éltek*; ez azonban nem az integrált tudat foka, hanem legfeljebb átmeneti fokozat a kezdőfok értelmében.

Mi rejlik pszichológiailag ezen a fokon? *A férfiség érvényre akar jutni*. S ezt mindenekelőtt drámaian naiv módon teszi, a *nőiséggel* „szemben” hangsúlyozva önmagát; a kinterhes „csak-férfi” szerep áldozatául esik. A távolságtartás a nőiséggel szemben közvetlen harcállásá válik a nőiség „ellenében”. Ezzel az önmagát elszigetelő szembenállással a férfiség a saját önállóságát akarja megszilárdítani, valójában azonban a legrosszabb szolgálatot teszi önmagának, mert miközben eltávolítja és elszigeteli magát a nőiségtől, a saját tudattalanjától távolítja és szigeteli el magát, amely – amint főként Jung mutatta ki – a férfi esetében lényegileg női jellegű. És itt kezdődik aztán a *nőiség nagy átértékelése negatívvá*, ami aztán a nyugati vallások patriarchátusában szélsőségesse vált. – Az egyházatyák korának fejei természetesen a legkevésbé sem sejtik, mit művelnek, és mit ártnak önmaguknak. Nem sejtik, hogy önmaguk ellen harcolnak, amikor a nő ellen harcolnak, hogy az, amit „kívül” gyaláznak és lefokoznak, az „belül” van, saját magukban. Nem fogják fel, hogy a nőnek szentelt bűnkatalógusok semmi mások, mint önvallomások...

A nőiség megvetése természetesen általános jelenség, és nem keresztény sajátosság. A végzetes csak az, hogy messzemenően érzelmileg töltött, kivetítésből fakadó ítéleteket emelnek *dogmákká*, s ezek a kora keresztény „tanok” aztán (a nőről, a házasságról, a szexualitásról) évszázadok szomorú örökségévé válnak.

A nőiséget hármass megvetés érte:

Vallási megvetés. – Hiszen egy asszony, mindenki ósanyja, Éva a „hibás” (vétkes) a bűnbeesésért. *Tertullianusz* szerint a kígyó jól tudta, kihez kell fordulnia, hogy gonosz célját elérje. S ettől kell most mindenkinek szenvednie. A férfi ebben az ábrázolásban a behálózott, a félrevezetett, az együttérzésre érdemes, tehát valójában tökéletesen férfiatlan, fejletlen, infantilis. (Így már itt világossá válik, hogy a férfinak a nő ellen irányuló minden csapása önmagára mért csapás!) *Jeromos* és *Aranyszájú*

János szerint is a nő az „ördög kapuja”, nemcsak „veszélyes”, hanem egyszerűen „átok” a férfi számára. – Persze ma is ilyen férfiak százezrei szaladgálnak közöttünk; ez az általános emberi primitivitás a legfrappánsabb, legmodernebb, legfelvilágosultabb vagy legművészebb öltözetekben üti fel a fejét (ld. Kazantzakis: Krisztus utolsó megkísértése).

Általános emberi megvetés. – *Alexandriai Kelemen* megállapítja, hogy a férfiak jobb emberek és mindenben tehetségesebbek; oszítja *Arisztotelész* dogmáját, miszerint a nő „tökéletlen ember”. Hiába, az antikok begyökerezett férfiközpon-túsága túlságosan terhes örökség ahhoz, hogy könnyű lenne szabadulni tőle. Még *Kant* is úgy beszél a nőkről, mint az antifeminizmus ordenaré propagandistái, és a nőt „alacsonyabbrendűnek” találja. *Schopenhauer* neurotikus ítélkezéseiről jobb nem szólni. A nők emberi megvetésének vonala a legmodernebb korig folytatódik.

Szexuális megvetés. – A kereszténységben ebből a szempontból *Agoston* a vezéregyéniség. Megtérése – bármi volt egyébként – határozottan a házasság, a szexus meg az újból és újból „állatinak” és „Isten mélyebb akarata ellen valónak” becsmértelt közösség ellen irányuló döntés volt. Amikor hálát ad Isten-

nek megmentéséért, akkor ez döntően mindig hála azért, hogy megsza-badult az asszony utáni vágytól. Tekintettel az Újszövetségre, nem kárhoztathatja egyszerűen a házasságot, hát „elfogadhatóvá” vagy „bocsánatos bűnné” teszi, amennyiben a közösség csak „kötelességként” és kizárólag a „szaporodás” kedvéért gyakorolható. *Agoston* ezzel számtalan eljövendő keresztény generációban ültette el a tipikusan „rossz keresztény lelkiismeretet” mindennel szemben, ami természetes, sajátosan a szexualitással és a „gyönyörrel” szemben. Így aztán a nő lényegéből fakadóan ennek a gonosz gyönyörnek a forrása lesz, és állandó aktív kísértés rá. *Agoston* oly közvetlenül és személyesen oka a mérhetetlen mennyiségű kényszerneurózis kollektív tragédiájának, mint senki más (vö. *Humanae vitae* 5.: „minden házassági aktusnak nyitva kell állnia az élet továbbadására”). Persze másfelől még egy *S. Freud* is csak „hiánylénynek” látja a nőt (vö. péniszirigység; biztató jel, hogy a freudi iskola később megfogalmazza „vaginairigység” tételét).

Honnan veszik az egyházatyák a nőkről alakított ítéleteiket? Pszichológiaiilag rendkívül tanulságos, hogy Jézus igehirdetéséből semmi esetre sem. Annak alapján tiltakozniuk kellett volna környeze-

tük felfogása ellen, ők viszont még felül is múlják azt. Tajtékzó és nőel-lenés érzületük elárulja őket: mély tudatlanságukat, szélsőséges mértékű, sértett „animozításukat” (animozitás = elfogultságból fakadó, indulatos ellenségesség) a nőiséggel szemben, és ezáltal azt a tényt, hogy említésre méltó animafejlődésről esetükben aligha lehet szó. *Arany-szájú János* úgy véli, egyetlen állat sem „olyan vad”, mint az asszony, s nem volt tudatában, hogy ez a vad-állat, amelyik ellen kívül harcol, *őbenne magában* tombol. Mert ma úgy tudjuk, hogy *mindazt, ami tudattalan marad, tehát amit nem tagozunk bele kritikuss tudatossággal a vezérlő tudatba, azt kivetítésekkben éljük meg.*

Valóban semmi sem tud „olyan vaddá”, a valóságot meghamisítóvá és önmagával szemben rombolóvá válni, mint a férfi leterített és egyre akutabb leválásba kergetett animája. A leterített anima ugyanis eltorzul, és nemcsak minden lehetséges ún. árnyékszerűvel fertőződik, hanem egyszerűen a metafizikailag gonosz-szal is. Ennek tünete a felhevült és tajtékzó beszéd, és a tárgyilagosság teljes hiánya; a legszélsőségebb aszketizmus nyer teret, vezekelnek, és vezeklésre kényszerítenek, tagadás, fegyelmezés és kárhoztatás következik, végül hivatalosan és szó szerint a megátkozás. A természet, amellyel ily módon elbántak, demónizálódik.

Ennek a szubjektívizáló tendenciának megfelelően fejlesztik ki az egyházatyák **mesterként bibliamagyarázatukat**, amely lehetővé teszi számukra, hogy pontosan azt találják meg a Bibliában, amit akarnak. Háttérbe szorítják a jézusi igéket, és **őszövetségi helyeket** részesítenek határozottan előnyben, amelyek sokkal jobban beillenek elképzeléseikbe; eközben a bűnbeesés története – benne az asszony megátkozásával! – mindenkor az élen áll. Mindent előszednek, ami a **patriarchátust** támogatja, és mindent elfojtanak, ami a nő dicsőségére szolgálhatna.

Ez a hasadásos komplexus aztán – a Nyugat „manicheus dualizmusán” keresztül – **a démoni destruktív örületéhez vezet**, amelynek legszélsőségebb kicsúcsosodása a sátánizmus és annak hosszú története. A démoni következmények nem hagyják érintetlenül Jézus-képet sem. Eszerint Jézus eltaszította a nőiséget, a Sátán viszont elfogadta; ezért a Sátánt dicsőítik, Jézust viszont elátkozzák, mint minden ter-

mészetes jelenség ősarulóját. Ez a végeredménye az egyházatyák kivetítő gondolkodásának, amelyben az „El a nőitől!” és „El a tudattalan-tól!” jelszó uralkodott.

És egyébként *milyennek minősül a Jézus-kép?* Milyen kiemelkedő vonásokkal rendelkezik *a tudati patriarchátusban?* Két mozzanatot emelünk ki.

Csak férfiasnak megrajzolt, és ennyiben elszegényített Jézus-kép. – Jézusnál a kettes szám jelentős szerepet játszik („az Atya és én”, két testvér, a farizeus és a vámos, két fillér...); a kettő azonban női szimbólum. Ehelyett igen hamar kialakul a Trinitás, a Szentháromság dogmája, tehát a hármasság, a tipikusan férfias szám lép a kettes helyébe. Aki felfogta ennek a döntésnek a pszichológiai feltételhez kötöttségét, az megrendül abban a magától értetődő feltételezésben, hogy az evangéliumban foglalt lényegi igazságot feltétlenül és kizárólagosan trinitárius formában kellene megvallani. *A trinitárius gondolkodás tehát nem azonosítandó a kinyilatkoztatás igazságával;* mert a valóságban nemcsak korhoz kötött, hanem (egy bizonyos) tudathoz kötött is, az emberi tudat fejlődéstörténetében egy bizonyos foknak felel meg. Nem véletlen, hogy ma mindennél, ahol a „Jézus, az ember”-szimbólum súlyt nyer, a „három” visszaszorul, és a „kettő” lép előtérbe.

Jézus lényegileg csak bíró, és ennyiben teljesen evangéliumtalanul elszegényített a Jézus-kép. – Ez a töményen férfias szimbólum jellemzi persze az istenképet is; a kettő dominánsan átjárja egymást. Jézus tulajdonképpen csak a szenvedő végrehajtó, ami viszont megvalósul, az az ún. objektív vagy bírósági megigazulás vagy kiengesztelődés. *Ez a tudati patriarchátusra jellemző megigazulás-elmélet.* Benne a kiengesztelődés maga is jogi aktussá válik. Az emberi oldalon felhalmozódott adósságmennyiségeket kiegyenlíti Krisztus oldaláról az

„elégtétel”, vagy direkt módon a „megfizetés”. Természetesen ezen elmélet szerint is Isten végtelen jószágáról és szeretetéről van szó, csak mindezek a pozitív fogalmak immár elveszítették tulajdonképpeni érvényességüket. Hiszen a sokat magasztalt *kegyelem* semmi mást nem tehet, mint hogy a jogrend útján jár, és teljesíti annak szilárd kívánalmait. Tehát a jogrend diadalmaskodik, és ural mindent. Mindenesetre Isten az, akinek áldozatot mutatnak be, hogy ismét szabadon érvényesíthesse szeretetét.

Nem veszik észre, hogy ily módon nem sok maradt Jézus Krisztus Atyjából. Minden érzelmi- és értékfunkció megsértésével Istenből elviselhetetlen patriarchális szörny lett, akinek saját fia vérét kell feláldoznia, azaz önmagát kell feláldoznia, hogy ismét érvényesíthesse a „kegyelmet”. Ez a tekintélyi és büntetői gondolkodás a transzcendensbe vetíti ki a legnyersebb „férfiasságot”. Ez az elmélet *alulmúlja* mindazokat az etikai követelményeket, amelyeket egy földi apával szemben állítunk.

További tipikus vonása ennek az elméletnek, hogy „*kizárólagos*”: A szóban forgó kiengesztelődés alapjában véve csak Isten és Krisztus között zajlik le. *Az ember nem felelős részvevő* ebben a nagy, az égboltra kivetített jogi drámában, egyszerűen csak döntenek róla. Az egyén kiskorú marad, a nagy Patriarcha dönt róla jóban-rosszban. Isten, Krisztus, az Egyház – itt csak a jogrend funkcionáriusai.

Ez az elmélet olyan értékeket utasít el, mint Isten feltétlen ajándékozása, teremtői volta, vagy a hitbéli befogadás – azaz döntően női értékeket. Tehát a patriarchális gondolkodás indulatos ellenségességgel ezeket veti el magától, és ezért ez kivetítő gondolkodás, amely a saját megoldatlan belső problémáit a mennyei végtelenbe rekeszti ki.

A patriarchátus elleni harc egyik modern variánsa a *feminizmus*

világméretű mozgalma, amely megteremtette a „feminista teológiát” is. De ennek is vannak egyoldalúságai és kisiklásai. Csak a két jellemző típust említjük: az egyik mindent félretol, ami Jézusban markánsan férfias, a másikban pedig a férfiakal szembeni közvetlen ellenségesség jut érvényre. Mélypszichológiai-
lag nézve mindkettő a női identitás mélyen gyökerező hiányosságának kompenzációja; a hiány feldolgozása helyett pszichikai visszaesésre kerül sor.

Mindazonáltal a feminizmusnak van jogos magva. *Luise Rinser* kendőzés nélkül mondja a következőket:

„Azt szokták mondani, a kereszténység felértékelte a nőt, és Mária személyében fölmagasztalta. Jó okkal állíthatjuk az ellenkezőjét: Mária szinte-istenítése tette csak igazán Évává, az ideál ellenfigurájává a reális nőt.”

„A nőtlenség által vezetett férfi-egyház sem tud meglenni a nőiséghez és a nőhöz fűződő kapcsolat nélkül. De mivel elkerüli mind saját animáját, mind a reális nőt, azaz meg akar szabadulni a saját nemiségének és az idegen nemiségnek a veszélyes problematikájától, létre kell hoznia egy olyan figurát, amelynek a nőiessége veszélytelen: a Madonnát, aki akkor is nő és szűz marad, ha anyává lett.”

„Amíg az egyház meg nem tér, amíg határozottan, félelem és fenntartás nélkül fel nem lép minden ember minden tekintetben való egyenjogúsága érdekében, addig keresztényietlen, és Jézus tanításával ellentétesen, azaz eretnek módon él.”

„Ha az egyház eljuttassa esélyét, ha megtagadja a nőtől a valódi együttműködést, akkor számolnia kell a 19. század egyik jelenségének megismétlődésével, ezúttal nem az egyház által cserben hagyott munkások, hanem a nők fognak csendben távozni” (L. Rinser: *Untertwickeltes Land Frau*).

ELŐFIZETÉS – a befizetés módja megváltozik!

Tisztelettel kérjük Olvasóinkat, hogy legkésőbb **2018. január 31-ig** újítsák meg előfizetésüket. A lap ára a nyomdaköltség emelkedése miatt 300,- Ft, az éves előfizetés **1800,- Ft** lesz, illetve annak, aki postán kéri, a *postaköltséggel együtt 3000,- Ft*.

A befizetés lehetőleg *banki átutalással* a lapot terjesztő KISZE Bt. számlájára (10918001-00000057-09540006), vagy az Unicredit Bank bármely fiókjában a fenti számlára történő *pénztári befizetéssel* történjék. Rózsaszín *belföldi postautalvánnyal* is lehet, ekkor a KISZE Bt. és a bankszámlaszám kerüljön a címzett helyére. – A „Közlemény” rovatnak *mindhárom esetben tartalmaznia kell* az előfizető nevét és címét, valamint az „ÉV”-jelzést és a példányszámot. – A terjesztéssel kapcsolatos bármilyen ügyben Gromon András főszerkesztőtől lehet tájékoztatást kérni.